

XXXIII JORNADES
**XARXA
MUSEUS
LOCALS**

Museus i
SOSTenibilitat.
De la missió
a l'acció

**17 i 18 de
novembre
de 2021**

Seminari híbrid

Organitza Diputació de Barcelona. Àrea de Cultural. Oficina de Patrimoni Cultural

PRESENTACIÓ

Davant l'emergència climàtica, la societat actual ha d'afrontar nombrosos reptes col·lectius que situen la sostenibilitat al centre de qualsevol acció ambiental, econòmica, social, educativa i sanitària. Les institucions i organitzacions del segle XXI s'han de transformar de manera urgent per a incorporar criteris sostenibles en totes les seves dimensions, econòmica, organitzativa i funcional, i el sector cultural i els museus no són una excepció.

Pel seu valor afegir com a font de coneixement, els museus són un recurs molt valuós per concebre i crear un futur sostenible a través de la investigació, l'educació i la participació de les comunitats. En aquest sentit, just abans de la Pandèmia, durant la conferència Kyoto 2019, l'ICOM ja adoptava diverses resolucions sobre museus i sostenibilitat.

El propòsit d'aquestes jornades és aprofundir i reflexionar sobre el paper dels museus davant l'emergència climàtica i abordar l'encaix dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) en els diferents àmbits de l'activitat i la gestió museística. Presentarem diverses experiències, internacionals, europees i locals, que exemplifiquen la conscienciació i l'acció en pro de la sostenibilitat com una contribució necessària i beneficiosa dels museus cap a la societat.

PROGRAMA

Dimecres 17, 11.00 [accés a la connexió a partir de les 10.45] a 13.45 h. Sessió en línia

---

10.45 – 11.00 h Accés a la connexió

11.00 - 11.10 h Benvinguda i presentació de la sessió.

11.10 – 11.55 h Ponència marc

Hacia una cultura centrada en la sostenibilidad de la vida.

Yayo Herrero, consultora, investigadora i professora en els àmbits de l'ecologia política, els ecofeminismes i l'educació per a la sostenibilitat.

11.55- 12.40 h Conferència 1

Els museus locals i els ODS: el nostre projecte comú per a un futur millor.

Henry McGhie, consultor de museus i membre del Grup de treball de sostenibilitat als museus de l'ICOM.

12.40 – 12.50 h Descans

12.50 – 13.35 h Conferència 2

La responsabilitat dels museus en la construcció de comunitats sostenibles.

Michele Lanzinger, Director del Museo delle Scienze, Trento.

13.35 – 13.45 h Finalització de la sessió.

Dijous 18, 10.00 a 14.00 h. Sessió en línia i presencial (espai Francesca Bonnemaïson)

9.50 – 10.00 h Connexió a la sessió i arribada dels assistents

10.00 – 10.10 h Benvinguda

10.10 - 11.00 h Taules d'experiències:

- ***Cultura, ruralitat i sostenibilitat: el cas del Museu de la Vida Rural.***
Gemma Carbó, directora del Museu de la Vida Rural de l'Espluga de Francolí.
- ***El projecte Compromís per a la Sostenibilitat Turística Biosphere a la Destinació Barcelona.*** **Xavier Font**, Cap de l'Oficina Tècnica de Turisme, Diputació de Barcelona.
- ***La implantació de la certificació Biosphere al Museu d'Art de Cerdanyola. Estratègies i reptes per a la sostenibilitat als museus locals.*** **Txema Romero**, director del Museu d'Art de Cerdanyola.

11.00 - 11.40 h Descans

11.40 - 13.00 h Taules d'experiències

- ***La sostenibilitat en la pràctica d'un museu local. L'experiència del Museu del Ter.***
Carles García Hermosilla, director del Museu del Ter de Manlleu.
- ***Sebe, alubia, buey: ecología de los saberes en comunidad.***
Ana Andrés Cristóbal, Responsable en funcions de l'àrea d'educació i programes públics de la Fundación Cerezales Antonino y Cinia, Cerezales del Condado, León (intervenció en línia).
- ***Criteris de Sostenibilitat als museus. Museu Marítim de Mallorca.***
Albert Forés, director del Museu Marítim de Mallorca.
- ***Una historia de sostenibilidad y creatividad.***
Elisa Hernández de Pablo, Responsable del Área de Medio Ambiente, La Casa Encendida de Madrid.

13.00 - 14.00 h Debat final

Moderadora: **Helena Minuesa**

INFORMACIÓ PRÀCTICA

Dia 17 Sessió en línia: cal inscripció prèvia.

Dia 18 Sessió en línia: cal inscripció prèvia.
Seguiment presencial de la sessió: amb inscripció prèvia i admissió confirmada. Lloc: Sala Teatre de l'espai Francesca Bonnemaison. Carrer de Sant Pere Més Baix, núm. 7, Barcelona.

Inscripcions <https://www.diba.cat/en/web/opc/-/xxxiii-jornades-museus-locales>

XARXES SOCIALS

Hashtag jornada: #jornadesXML21

<https://museuslocals.diba.cat/>

@XarxaMuseusLocals

@patcdiba

PONENTS | RESUMS

Yayo Herrero | Consultora, investigadora i professora en els àmbits de l'ecologia política, els ecofeminismes i l'educació per a la sostenibilitat. És llicenciada en Antropologia Social i Cultural, diplomada en Educació Social i en Enginyeria Tècnica Agrícola i DEA en Teoria de l'Educació i Pedagogia Social. És sòcia de Garúa Societat Cooperativa i docent en diverses universitats espanyoles. Participa activament en moviments ecologistes com Ecologistes en Acció, del qual va ser-ne co-coordinadora confederal entre 2005 i 2014.

Hacia una cultura centrada en la sostenibilidad de la vida. Estem travessant una profunda crisi estructural. En l'origen d'aquesta crisi hi ha la desvinculació de l'economia i la política respecte a la materialitat de la terra i dels cossos. Farem una exposició per comprendre com es produeix aquesta guerra contra la vida i explorarem via i recorreguts a realitzar per revertir-la, prenent com a eixos les propostes sinèrgiques de l'ecologisme i el feminisme.

Henry McGhie | Consultor de museus. Compta amb una llarga trajectòria com a conservador de museu i ecologista al Regne Unit. L'any 2019 va fundar la consultora *Curating Tomorrow* per donar suport al sector museístic en la implementació dels ODS i l'Agenda 2030. És membre del grup de treball de sostenibilitat de l'ICOM i participa en organitzacions com UICN i UNFCCC ECOS. És autor de diverses publicacions, entre les quals *Museums and the Sustainable Development Goals: a how-to guide for museums, galleries, the cultural sector and their partners* (2019).

Els museus locals i els ODS: el nostre projecte comú per a un futur millor. L'Agenda 2030 i els Objectius de Desenvolupament Sostenible es van acordar el 2015 i seran el principal programa per al desenvolupament sostenible fins l'any 2030. Davant la pregunta de com poden contribuir els museus locals als reptes globals, l'Agenda 2030 i els ODS ajuden a connectar-nos a tots nivells, tant local com global. De fet, els museus locals es poden beneficiar, en gran mesura, de l'ús dels ODS i emprar-los a l'hora de prendre decisions en relació a diferents programes. Aquesta conferència explora com utilitzar els ODS, més enllà de veure'ls com un conjunt de quadres de text i imatges, per mostrar-los com un seguit de reptes que es treballen conjuntament.

Michele Lanzinger | Director del MUSE, Museo delle Scienze, Trento, des del 2007. És llicenciat en Geologia i doctor en Antropologia. Ha presidit l'Associació Nacional de Museus Científics -actualment n'és el vicepresident- i és membre de la junta directiva nacional de l'ICOM. També dirigeix els comitès científics del Museu de Ciències Naturals de Bolzano i del Museu M9 de Mestre-Venècia. Responsable de la renovació de l'antic Museo Tridentino di Scienze Naturali, l'ha situat al capdavant dels museus més visitats d'Itàlia amb un augment molt significatiu en termes d'espais, personal i visitants.

La responsabilitat dels museus en la construcció de comunitats sostenibles. Cada vegada es demana més als museus que generin una xarxa de relacions que fomentin una societat on la cultura

permeti assolir els objectius de sostenibilitat i visualitzar futurs desitjables. Els museus, com a espais de diàleg entre coneixements especialitzats i la comunitat, poden tenir un paper actiu en la construcció de comunitats sostenibles i en la promoció de valors socials i culturals inspirats en els conceptes de sostenibilitat.

Gemma Carbó | Directora del Museu de la Vida Rural de la Fundació Carulla. Historiadora, gestora cultural i doctora en ciències de l'educació en l'àmbit de les polítiques culturals i educatives. Forma part del Consell Rector del Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya (MNACTEC). Ha treballat al Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries, al Museu del Cinema a Girona i ha dirigit la càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació de la UdG. És presidenta de la Fundació Interarts i de l'associació ConArte Internacional.

Cultura, ruralitat i sostenibilitat: el cas del Museu de la Vida Rural. El Museu de la Vida Rural de la Fundació Carulla preserva la memòria de la cultura mediterrània dels segles XIX i XX, lligada al treball de la terra i caracteritzada per unes formes de relació equilibrades amb els recursos naturals. Els museus del segle XXI s'entenen com a centres culturals i participatius que posen en diàleg el patrimoni material i immaterial amb els reptes contemporanis. Per això, l'aposta central de la Fundació Carulla i el Museu és per la cultura com a eina de transformació social en aliança amb l'educació per a tothom i al llarg de tota la vida. La proposta pedagògica que se'n deriva és la de l'Educació Cultural per la Sostenibilitat.

Xavier Font | Cap de l'Oficina Tècnica de Turisme de la Diputació De Barcelona. Doctor en Geografia per la Universitat de Barcelona, llicenciat en Educació Física i Màster en Gestió Pública. És professor associat de la Universitat de Barcelona, al Departament de Geografia i membre del Grup de Recerca Consolidat ANTERRIT (Anàlisi Territorial i Desenvolupament Regional). La seva especialització docent és en l'àmbit de turisme i territori, gestió pública del turisme i planificació turística. Ha col·laborat amb la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat Politècnica de Catalunya i la Universitat Oberta de Catalunya en col·laboració amb l'Organització Mundial del Turisme.

El projecte Compromís per a la Sostenibilitat Turística Biosphere a la Destinació Barcelona. El concepte de sostenibilitat ha entrat amb força també en el sector turístic i en les polítiques públiques que intervenen en el sector. El Compromís per a la Sostenibilitat Turística Biosphere és un projecte compartit per diferents institucions, que busca orientar les activitats de tots els participants en l'experiència turística cap als compromisos de l'agenda 2030 i els 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible de les Nacions Unides.

Txema Romero | Director del Museu d'Art de Cerdanyola. Doctor en Història de l'Art per la Universitat Autònoma de Barcelona, és vocal de la Junta de Museus de Catalunya. Ha comissariat diverses exposicions al museu cerdanyolenc, a museus de la Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona, i al programa Cultura en Gira de la Generalitat de Catalunya. Txema Romero reivindica la funció social del museu en diverses mirades interconnectades, com ara l'accessibilitat i la inclusió, la visió intergeneracional, els referents d'identitat i gèneres, o la salut i el benestar.

La implantació de la certificació Biosphere al Museu d'Art de Cerdanyola. Estratègies i reptes per a la sostenibilitat als museus locals. L'obtenció de la certificació Biosphere per part del Museu d'Art de Cerdanyola l'any 2018, ha estat una oportunitat per valorar canvis i aplicar criteris de sostenibilitat a diferents àrees de la gestió del museu (des de l'eliminació de plàstics, passant per la reutilització de material expositiu o el tipus de vegetació del jardí). Aquest procés els ha permès refermar la mirada social i compromesa i també els han evidenciat les dificultats i els reptes que planteja poder treballar amb alternatives sostenibles per un museu local.

Carles García Hermosilla | Director del Museu del Ter, a Manlleu (Osona). És llicenciat en Geografia i Història (especialitat Antropologia) i Màster en Museologia i Gestió del Patrimoni Cultural per la Universitat de Barcelona. Ha treballat en diversos projectes de l'àmbit de la gestió del patrimoni cultural i els museus. Des de l'any 2004 dirigeix el Museu del Ter, que es defineix com un museu de territori i societat que treballa atent al seu entorn i promovent la participació i la implicació de la ciutadania.

La sostenibilitat en la pràctica d'un museu local. L'experiència del Museu del Ter. De l'exclusiva dimensió ambiental de sostenibilitat hem passat a una definició més àmplia i complexa que inclou també les dimensions social i econòmica. S'expressa institucionalment en la implantació progressiva dels 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) 2030 de Nacions Unides. Com s'adapta un museu local a aquest full de ruta global i d'emergència cap a la sostenibilitat? En el cas del Museu del Ter comptem amb una tradició concreta de treball en l'àmbit de la sostenibilitat ambiental i una pràctica museològica emmirallada en la tradició més social de compromís amb l'entorn.

Albert Forés | Director del Museu Marítim de Mallorca. És llicenciat en Història, Màster en Gestió Cultural i amb estudis de Postgrau en direcció estratègica de museus i centres patrimonials. La seva trajectòria professional s'ha desenvolupat en l'àmbit de la recerca arqueològica i en la gestió i coordinació de diversos projectes i institucions culturals.

Criteris de Sostenibilitat als museus. Museu Marítim de Mallorca. Els museus com espai d'educació han de desenvolupar eines que afavoreixin la conservació i la protecció del medi.

Aquestes accions poden ser materials divulgatius vinculats a propostes de tallers, disseny i producció d'exposicions o l'ús de materials fungibles a l'oficina, entre d'altres. El Museu Marítim de Mallorca, des del seu naixement l'any 2018, ha intentat implementar criteris de sostenibilitat en les seves accions, generant el «Decàleg de Bones Pràctiques» entorn de la mar o el disseny i producció de l'exposició temporal «Mestres d'Aixa de Butxaca».

Elisa Hernández de Pablo | Responsable de l'àrea de Medi Ambient de La Casa Encendida de Madrid. És ambientòloga multidisciplinària, especialista en promoure processos de desenvolupament sostenible a través de l'educació ambiental, la participació sociocomunitària i la pedagogia social. Ha treballat amb diversos organismes internacionals com IUCN i UNESCO, entitats governamentals, universitats i amb associacions civils.

Una historia de sostenibilidad y creatividad. L'aproximació a una activitat sostenible requereix una mirada multicapa. Al centre cultural de La Casa Encendida ofereixen una programació centrada en l'art, el medi ambient, la solidaritat i l'educació. A l'hora de programar no només tenen en compte que la posada en marxa de l'activitat sigui sostenible sinó que també es prioritzen aquells continguts que sensibilitzen sobre el desenvolupament sostenible. Per altra banda, a La Casa Encendida també es vetlla per l'eficiència de l'edifici i per l'estalvi de recursos i energia.

Ana Andrés Cristóbal | Responsable en funcions de l'àrea d'educació i programes públics de la Fundación Cerezales Antonino y Cinia de Cerezales del Condado (León). Llicenciada en Belles Arts i Màster en Educació en arts plàstiques. Ha treballat en l'àmbit de l'educació en museus en institucions com el Museu d'Art Contemporani de Castella i Lleó (MUSAC) i el Museo Nacional Thyssen-Bornemisza. Ha col·laborat també amb diverses universitats, entre les quals la Universidad Complutense de Madrid o la Universidade da Coruña.

Sebe, alubia, buey: ecología de los saberes en comunidad. Com es pot ubicar una institució cultural en el nostre marc actual de crisi ecosocial i com alternativa a la cultura del progrés? La Fundación Cerezales ens permet endinsar-nos en un espai entre allò real, allò possible i allò imaginat a través de lògiques i pràctiques decreixentistes, no productivistes, que assagen una cultura futura local, situada, basada en la sostenibilitat i el repartiment equitatiu dels recursos.

Helena Minuesa | Humanista i Màster en gestió del patrimoni cultural per la Universitat de Barcelona. Des del 2009, lidera el departament didàctic dels Museus de Sant Cugat. Dissenya i coordina projectes educatius per a la divulgació del patrimoni, així com accions destinades a promoure la vessant més social i integradora de l'espai museístic. Des del 2017 imparteix formació en mediació i interpretació del patrimoni cultural per a l'Associació catalana d'empreses del lleure, l'educació i la cultura (ACELLEC) i per al Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya.